

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA KLASY IV.

ZAGADNIENIE	WYMAGANIA PODSTAWOWE UCZEŃ:	WYMAGANIA PONADPODSTAWOWE UCZEŃ:
Ja i moja rodzina.	<ul style="list-style-type: none"> • określa, na czym polega wyjątkowość każdego człowieka • wymienia potrzeby człowieka • charakteryzuje rolę rodziny w życiu człowieka • wyjaśnia termin <i>społeczność</i> • tłumaczy, jakie przysługują mu prawa i jakie ma obowiązki w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby zaspokajania ludzkich potrzeb • wymienia prawa i obowiązki rodziców • wyjaśnia termin <i>socjalizacja i zna jej rodzaje</i> • podaje i charakteryzuje funkcje rodziny • określa, czym różni się dawna rodzina od rodziny współczesnej
Moja szkoła	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje szkolną społeczność • podaje prawa i obowiązki ucznia • określa, kto tworzy społeczność szkolną • tłumaczy, czym jest statut szkoły • wyjaśnia termin <i>tolerancja, sprawiedliwość, konflikt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia kompetencje dyrektora szkoły, rady pedagogicznej, rady rodziców oraz rady szkoły • podaje przykład postępowania zgodnego z zasadami tolerancji i sprawiedliwości • wymienia rodzaje konfliktów i sposoby ich rozwiązywania przedstawia sposoby zapobiegania konfliktom
Ojczyzna duża i mała.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: <i>ojczyzna i „mała ojczyzna”, patriotyzm, patriotyzm lokalny</i> • tłumaczy, kim jest patriota • podaje nazwy miejsc związanych z historią swojej „małej ojczyzny” • wskazuje na mapie Polski swoją miejscowość 	<ul style="list-style-type: none"> • wylicza wydarzenia historyczne związane ze swoją miejscowością • wymienia sposoby okazywania patriotyzmu w czasie wojny i w okresie pokoju • wskazuje największe atuty swojej „małej ojczyzny” i zna jej symbole

Mieszkamy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia polskie symbole narodowe • podaje daty polskich świąt narodowych • wyjaśnia znaczenie słowa <i>naród</i> • zna słowa polskiego hymnu narodowego i wie, kto jest ich autorem • nazywa krainy historyczno-geograficzne Polski • wyjaśnia terminy: <i>mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> • wymienia mniejszości narodowe i etniczne mieszkające na terenie Polsk • tłumaczy znaczenie słowa <i>Polonia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • omawia znaczenie polskich świąt narodowych i przedstawia ich genezę • zna czynniki narodotwórcze • potrafi zaznaczyć na mapie krainy historyczno-geograficzne Polski • wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe • pokazuje na mapie świata miejsca, w których znajdują się największe skupiska Polonii
Historia – nasza przeszłość.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest historia • tłumaczy, kim jest historyk • określa różnice między legendą i baśnią • odróżnia postacie historyczne od postaci legendarnych 	<p>objaśnia znaczenie zdania: <i>Historia jest nauczycielką życia</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia, jakie są zadania historii • podaje po jednym przykładzie postaci baśniowej, legendarnej i historycznej • przedstawia historię swojej miejscowości lub rodziny
Źródła historyczne.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: <i>źródło historyczne, archeologia</i> • określa, czym zajmuje się archeolog • dokonuje podziału źródeł historycznych oraz podaje ich konkretne przykłady • wymienia informacje, jakie możemy zdobyć na podstawie źródeł historycznych • tłumaczy, na czym polega działalność archiwów, muzeów i skansenów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego historyk powinien czerpać informacje z różnych źródeł historycznych • charakteryzuje nowoczesne metody badawcze • dostrzega rolę, jaką odgrywają muzea, skanseny i archiwa w dziedzinie ochrony źródeł historycznych • odpowiada, dlaczego zabytki podlegają ochronie prawnej • tłumaczy, w jaki sposób chroni się źródła historyczne i zabytki
Pamiętki i tradycje rodzinne.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na znaczenie pamiętek rodzinnych • wyjaśnia, czym jest ród • określa, czym zajmuje się genealogia 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sposoby kultywowania rodzinnych tradycji • omawia, w jaki sposób kultywowanie tradycji umacnia poczucie wspólnoty w rodzinie

Czas w historii.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin <i>chronologia</i>, era , wiek • określa czas trwania wieku i tysiąclecia • zapisuje liczby arabskie cyframi rzymskimi • rysuje oś czasu i umieszcza na niej daty • porządkuje daty w sposób chronologiczny 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału dziejów ludzkości • wymienia daty graniczne epok historycznych • wskazuje wydarzenia, które oznaczają początek i koniec poszczególnych epok historycznych • krótko charakteryzuje poszczególne epoki historyczne
Obliczanie czasu w historii.	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza, ile czasu upłynęło między poszczególnymi wydarzeniami • ustala, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie 	<ul style="list-style-type: none"> • określa datę danego wydarzenia, używając wyrażen <i>I połowa</i> lub <i>II połowa danego wieku</i> • umieszcza daty na osi czasu • wskazuje daty graniczne wieków i tysiącleci
Czytamy mapę i plan.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin <i>kartografia</i> • tłumaczy, czym są skala i legenda mapy • omawia, z jakich elementów składa się mapa historyczna • odróżnia mapę od planu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie historyczne stolice Polski • wyjaśnia, czym jest orientacja mapy • porównuje mapy geograficzne i historyczne • odczytuje z mapy podstawowe informacje
Życie pierwszych ludzi.	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza na osi czasu przybliżone daty pojawienia się praludzi i <i>homo sapiens</i> • wskazuje na mapie tereny, na których pojawili się przodkowie człowieka, i określa kierunki ich wędrówki • omawia znaczenie umiejętności rozpalania ognia dla praludzi • porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia, jak zmieniał się wygląd człowieka • wyjaśnia, co oznaczają nazwy: <i>epoka kamienia</i>, <i>epoka brązu</i>, <i>epoka żelaza</i> • określa, jakie znaczenie dla rozwoju społeczności ludzkich miało posługiwanie się mową • przedstawia dokonania, które umożliwiły człowiekowi przejście do osiadłego trybu życia
Pierwsze cywilizacje.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie rzeki wschodnich cywilizacji • wymienia najważniejsze osiągnięcia pierwszych cywilizacji • podaje nazwy warstw społecznych starożytnego Egiptu • tłumaczy terminy: <i>mumia</i>, <i>sarkofag</i>, <i>piramida</i>, <i>faraon</i>, <i>Międzyrzecze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego pierwsze cywilizacje powstały nad wielkimi rzekami • omawia sposób działania kanałów nawadniających • przedstawia najważniejsze osiągnięcia mieszkańców Chin i Indii •

Od hieroglifów do alfabetu.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różne rodzaje pisma: obrazkowe, klinowe i alfabetyczne • wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma dla rozwoju cywilizacyjnego człowieka • wskazuje Fenicjan jako twórców pisma alfabetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma dla historii jako nauki • wymienia co najmniej kilka alfabetów wywodzących się z alfabetów łańskieckiego i greckiego • wylicza materiały pisarskie, których używano w starożytności
Demokratyczne Ateny.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie starożytną Grecję i Ateny • omawia położenie geograficzne Grecji i jego wpływ na zajęcia ludności greckiej • wyjaśnia terminy: <i>Hellada</i>, <i>Hellenowie</i>, <i>wielka kolonizacja</i>, <i>kolonia</i>, <i>Akropol</i>, <i>agora</i>, <i>demokracja</i>, <i>polis</i> • wymienia cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym była wielka kolonizacja, i wskazuje na mapie jej kierunki • porównuje demokrację ateńską ze współczesną demokracją przedstawicielską • przedstawia, w jaki sposób działał sąd skorupkowy i dlaczego odgrywał on ważną rolę w demokracji ateńskiej
Teatr w starożytnej Grecji.	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, w jaki sposób powstał starożytny teatr • wymienia rodzaje sztuk granych w teatrze greckim • przedstawia cechy charakterystyczne teatru greckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejszych greckich dramatopisarzy • porównuje teatr w starożytnej Grecji z teatrem współczesnym • opisuje elementy, z których zbudowany był grecki amfiteatr
Bogowie, mity i uczeni.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wierzenia starożytnych Greków • opisuje, jak antyczni Grecy wyobrażali sobie bogów • wymienia najważniejszych greckich bogów • wyjaśnia terminy: <i>politeizm</i>, <i>mit</i>, <i>heros</i>, <i>filozofia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wierzenia Greków z innymi poznanymi religiami • wymienia atrybuty greckich bogów • omawia dokonania Sokratesa, Platona i Arystotelesa w filozofii oraz Hipokratesa w medycynie
Na greckim stadionie.	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok i wiek pierwszych igrzysk olimpijskich • przedstawia przebieg antycznych igrzysk • dostrzega podobieństwa i różnice między igrzyskami w starożytnej Grecji a współczesnymi olimpiadami • omawia rolę sportu w życiu starożytnych Greków • wymienia dyscypliny pięcioboju olimpijskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym był gimnazjon i jakie miał znaczenie dla sprawności fizycznej antycznych Greków • podaje rok pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich i określa wiek tego zdarzenia • tłumaczy, co oznacza pięć okręgów na fladze olimpijskiej

Rzym – droga do potęgi.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Rzym, Kartaginę i Półwysep Apeniński oraz największy zasięg terytorialny Imperium Rzymskiego • przedstawia legendarne początki starożytnego Rzymu • omawia różne typy ustrojów państwa rzymskiego: królestwo, republikę, cesarstwo • wyjaśnia terminy: <i>republika, zgromadzenie ludowe, senat, cesarz, prowincja</i> • omawia zróżnicowanie społeczeństwa rzymskiego, zwracając szczególną uwagę na pozycję niewolników 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest Wilczyca kapitolńska • wymienia przyczyny upadku republiki rzymskiej • porównuje ustrój republiki rzymskiej ze współczesną demokracją • podaje różnice między republiką a cesarstwem • przedstawia zasługi Juliusza Cezara i dokonuje oceny tej postaci
Osiągnięcia starożytnych Rzymian.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim byli gladiatorzy • wymienia osiągnięcia antycznych Rzymian w architekturze i budownictwie: Forum Romanum, Panteon, Koloseum, akwedukty, drogi, łuki triumfalne, termy • wskazuje prawo rzymskie jako podstawę współczesnego prawa • tłumaczy terminy: <i>bazylika, kodeks</i> opowiada, czym były Prawo XII tablic i Kodeks Justyniana 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze osiągnięcia architektoniczne Rzymian • opisuje, w jaki sposób antyczni Rzymianie budowali drogi • odnajduje przykłady zapisów z prawa rzymskiego obowiązujących w dzisiejszym prawodawstwie oraz określa ich znaczenie • porównuje rozrywki starożytnych Greków i Rzymian ocenia, jakie znaczenie dla współczesnych ludzi mają osiągnięcia antycznych Rzymian
Początki chrześcijaństwa.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, kim byli Jezus z Nazaretu i Konstantyn Wielki • wyjaśnia terminy: <i>Mesjasz, apostoł, poganin, Biblia, Stary i Nowy Testament</i> • określa, kiedy i gdzie narodziło się chrześcijaństwo • opowiada o początkach chrześcijaństwa w Palestynie • wymienia najważniejsze zasady nauki Jezusa z Nazaretu • wylicza przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wierzenia Rzymian i starożytnych Greków • przedstawia związki chrześcijaństwa z judaizmem • ocenia decyzję Konstantyna Wielkiego o zakończeniu prześladowań chrześcijan w antycznym Rzymie • opowiada, co wydarzyło się w roku 1054 • nazywa różne odłamy chrześcijaństwa • wymienia wydarzenia związane z historią Żydów w Polsce tłumaczy, dlaczego Watykan jest miejscem ważnym dla katolików